

Metodinės rekomendacijos statinio saugos ir sveikatos koordinatoriams

Europos Sąjungos direktyva 92/57/EEB *dėl būtinausių saugos ir sveikatos reikalavimų laikinoje arba kilnojamoje statybvietėse* perimta ir įteisinta 1998 m. gruodžio 24 d. Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo bei Lietuvos Respublikos aplinkos ministrų įsakymu Nr. 184/282 patvirtintais „Darboviečių įrengimo statybvietėse nuostatais“ (Žin., 1999, Nr.7-155; 2008, Nr.10-362) (toliau – Nuostatai).

Vadovaujantis Nuostatais, statytojas (užsakovas) arba statinio projekto valdytojas, statinio statybos valdytojas, kai statinį projektuojant arba statant dalyvauja daugiau negu vienas rangovas, paskiria vieną ar kelis saugos ir sveikatos koordinatorius, kurie turi užtikrinti, kad statinio projekte būtų numatyti darbuotojų saugos ir sveikatos reikalavimai, ir statybos metu privalo koordinuoti ir kontroliuoti norminiuose teisės aktuose nustatytų darbuotojų saugos ir sveikatos reikalavimų įgyvendinimą bei vykdyti šių Nuostatų 13 ir 14 punktuose nurodytas pareigas. Toks koordinavimas organizuojamas visose statybose, kur vykdoma bent dviejų įmonių bendra veikla. Projektuose, kurie kelia nedidelę riziką, užsakovai gali paskirti vieną koordinatorių abiem koordinatoriaus funkcijoms atlikti ir gali būti, kad vienas iš projekto dalyvių gali turėti galimybę eiti šias pareigas, pvz., jeigu užsakovas nori pastatyti nesudėtingo pastato priestatą, o rangovas taip pat teikia ir projektavimo paslaugą. Jei statinį projektuoja ar stato vienintelis rangovas, koordinatorius neskiriamas.

Užsakovas ar projekto statybos valdytojas, paskyrę koordinatorius, turi užtikrinti, kad jie vykdytų koordinatoriams nustatytas pareigas. Nežiūrint į tai, kad paskirti koordinatoriai vykdo savo pareigas, užsakovas ar projektavimo statybos valdytojas turi užtikrinti, kad būtų vykdomos ir kitos užsakovo bei darbdavio pareigos, susijusios su darbuotojų saugos ir sveikatos užtikrinimu statybvietėje.

Statinio projektavimo saugos ir sveikatos koordinatorius – fizinis ar juridinis asmuo, kuriam statytojas (užsakovas) arba statinio statybos valdytojas paveda statinio projekto rengimo metu užtikrinti, kad statinio projekte būtų numatyti darbuotojų saugos ir sveikatos reikalavimai, nustatyti įstatymuose, kituose norminiuose teisės aktuose, normatyviniuose statybos techniniuose reglamentuose.

Statinio projektavimo saugos ir sveikatos darbe koordinatorius:

- *parengia arba paveda parengti darbuotojų saugos ir sveikatos reikalavimus statybvietei, kurie būtų nustatyti statinio techniniame projekte, ir konkrečias priemones, užtikrinančias darbuotojų saugą ir sveikatą statinio statybos metu, kurios būtų nustatytos statybos darbų technologijos projekte. Rengiant šiuos projektus, turi būti atsižvelgiama ir į statybvietėje vykdomą gamybinę veiklą bei numatomos specialios nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų prevencijos priemonės;*
- *pagal statinio projektą parengia reikiamų darbuotojų saugos ir sveikatos norminių teisės aktų ir dokumentų aplanką (bylą). Šiame aplanke esančiais darbuotojų saugos ir sveikatos norminiais teisės aktais ir dokumentais privaloma vadovautis vykdant bet kuriuos statybos darbus (statinio statybos, statinio rekonstrukcijos, remonto ir kitus darbus).*

Statinio statybos saugos ir sveikatos koordinatorius – fizinis ar juridinis asmuo, kuriam statytojas (užsakovas) arba statinio statybos valdytojas paveda statybos metu koordinuoti ir kontroliuoti norminiuose teisės aktuose nustatytų darbuotojų saugos ir sveikatos reikalavimų įgyvendinimą, organizuoti ir koordinuoti statybvietėje esančių darbdavių bendradarbiavimą ir jų veiklą, vykdant nelaimingų atsitikimų ir profesinių ligų prevenciją.

Statinio statybos saugos ir sveikatos darbe koordinatorius:

- *koordinuoja reikalavimų, nustatytų statinio techniniame projekte bei statybos darbų technologijos projekte, bei kitų priemonių, susijusių su nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų prevencija, įgyvendinimą statybvietėje ir statinio statybos metu;*
- *sprendžia techninius ir (arba) organizacinius klausimus, ypač statybvietėje atliekant skirtingus darbus (darbų etapus) vienu metu arba vieną po kito;*

- įvertina darbų (darbų etapų) atlikimo trukmę, kad ji nekeltų pavojaus darbuotojų saugai ir sveikatai;
- koordinuoja darbdavių ir, jei reikia, savarankiškai dirbančių asmenų veiklą ir statinio techniniame projekte bei statybos darbų technologijos projekte numatytas priemones;
- atsižvelgdamas į darbų eigą ir atsiradusius pakitimus, koreguoja darbuotojų saugos ir sveikatos priemones, nustatytas statybos darbų technologijos projekte bei kitus dokumentus;
- organizuoja darbdavių, įskaitant ir vienas kitą keičiančius toje pačioje statybvietėje, bendradarbiavimą, keitimąsi informacija apie įgyvendinamas prevencijos priemones ir jų veiklos koordinavimą, vykdamas nelaimingų atsitikimų ir profesinių ligų prevenciją, taip pat organizuojamą darbdavių ir savarankiškai dirbančių asmenų bendradarbiavimą;
- kontroliuoja statybvietėje nustatytą darbo tvarkos taisyklių laikymąsi;
- imasi priemonių, kad statybvietėje būtų tik tie asmenys, kurie turi tokią teisę.

Geroji patirtis

Jeigu projektai kelia nedidelę riziką, abi koordinatoriaus funkcijas gali atlikti tas pats fizinis ar juridinis asmuo

Kokiais atvejais reikia paskirti saugos ir sveikatos koordinatorius?

Kai statinį projektuojant arba statant dalyvauja daugiau negu vienas rangovas, Nuostatuose numatyta prievolė statytojui, projekto bei statybos valdytojams paskirti koordinatorius.

Statytojas (užsakovas) arba statinio projekto valdytojas, statinio statybos valdytojas, kai statinį projektuojant arba statant dalyvauja daugiau negu vienas rangovas, paskiria vieną ar kelis saugos ir sveikatos koordinatorius, kurie turi užtikrinti, kad statinio projekte būtų numatyti darbuotojų saugos ir sveikatos reikalavimai, ir statybos metu privalo koordinuoti ir kontroliuoti norminiuose teisės aktuose nustatytą darbuotojų saugos ir sveikatos reikalavimų įgyvendinimą.

Saugos ir sveikatos koordinatoriai reikalingi tada, kai vykdamas statybos etapą dalyvauja daugiau nei vienas rangovas. Statybos pramonė yra daugialypė, vadinasi, projektu, kuriuose dalyvautų tik vienas rangovas, nedaug. Tikrovėje kiekvienos profesijos atstovai greičiausiai dirbs kaip atskiri rangovai, išskyrus atskirus atvejus. Jeigu yra akivaizdu, kad atliekama vienos rūšies nesudėtinga veikla, kaip antai „kosmetinis“ patalpų remontas ar tam tikri smulkūs darbai, kuriuos atlieka vietos rangovas, kurio tiesiogiai įdarbintoje grupėje paprastai yra visų reikalingų įgūdžių darbuotojų, galima drąsiai daryti išvadą, kad dalyvaus vienas rangovas. Kitais atvejais reikia tikėtis, kad rangovų bus daugiau nei vienas.

Kas turėtų paskirti saugos ir sveikatos koordinatorius?

Atsakomybė už koordinatorių skyrimą tenka užsakovams arba projekto vadovams. Praktikoje atlyginimą koordinatoriui paprastai moka užsakovas ir yra tikslinga, kad paskyrimą atliktų užsakovas, jei reikia, atsižvelgdamas į savo projekto vadovo, jei toks paskirtas, rekomendacijas.

Geroji patirtis

Apsvarstyti galimybę paskirti projektuotoją ar rangovą koordinatoriaus funkcijoms atlikti, jeigu jie turi žinių, įgūdžių, patirties ir išteklių.

Užtikrinti, kad koordinatoriai galėtų veikti be jokių interesų konfliktų.

Pasirūpinti, kad koordinatoriai turėtų priemonių ir įgaliojimų savo pareigoms vykdyti.

Paskirti projekto parengiamojo etapo saugos ir sveikatos koordinatorius ankstyvajame etape, kad jie galėtų:

- padėti atliekant galimybių studijas saugos ir sveikatos klausimais;
- padėti projekto grupėms nustatyti pavojus ir riziką, juos pašalinti ar jų vengti;
- teikti ekspertų rekomendacijas ir kitą reikalingą pagalbą.

Kas gali būti paskirtas saugos ir sveikatos koordinatoriumi?

Nuostatuose numatyta, kad:

Statinio projektavimo saugos ir sveikatos darbe koordinatoriumi skiriamas asmuo (statinio projekto vadovas, architektas, inžinierius), teisės aktų nustatyta tvarka apmokytas ir atestuotas, tuo įgijęs teisę eiti šias pareigas.

Statinio statybos saugos ir sveikatos darbe koordinatoriumi skiriamas asmuo (statinio statybos vadovas, inžinierius), teisės aktų nustatyta tvarka apmokytas ir atestuotas, tuo įgijęs teisę eiti šias pareigas.

Statinio projektavimo ir/ar statybos saugos ir sveikatos koordinatorius turi turėti galiojantį vienos iš statybos techninės veiklos sričių vadovo atestatą – statinio projekto vadovo, statinio projekto dalies vadovo, statinio projekto vykdymo priežiūros vadovo, statinio statybos vadovo, statinio statybos bendrųjų dalių vadovo, statinio statybos techninio priežiūrėtojo (bendrosios statinio statybos techninės priežiūros vadovo), bendrosios projekto (statinio) ekspertizės (išskyrus valstybinę melioracijos projektų ekspertizę) vadovo, dalinės projekto (statinio) ekspertizės (išskyrus valstybinę melioracijos projektų ekspertizę) vadovo arba ne mažesnę kaip 5 metų vadovavimo patirtį statybos srityje ir įmonės darbuotojų saugos ir sveikatos tarnybos specialisto pažymėjimą. Koordinatorių kvalifikacinius reikalavimus, mokymą bei žinių tikrinimą (atestavimą) Lietuvoje reglamentuoja Statybos saugos ir sveikatos koordinatorių mokymo ir žinių tikrinimo tvarka, patvirtinta Lietuvos Respublikos aplinkos ministro ir Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2004 m. sausio 7 d. įsakymu Nr. D1-1/A1-5 (Žin., 2004, Nr. 8-203).

Koordinatorius yra atsakingas už bendrųjų prevencijos principų pritaikymą praktikoje visais lygmenimis – nuo darbo parengimo iki jo įgyvendinimo, įskaitant ir su vėlesne priežiūra susijusius apribojimus.

Koordinatoriais gali būti aukščiau išvardintus reikalavimus atitinkantys asmenys:

- užsakovo įmonės ar subjekto atstovai;
- vienos ar daugiau projektavimo ir inžinerijos įmonių atstovai;
- pagrindinio rangovo atstovai;
- savarankiškai dirbantis konsultantas;
- specialiosios įmonės, kurioms patikėta teikti rekomendacijas saugos ir sveikatos klausimais arba kurios siūlo atlikti koordinavimo funkcijas;
- kompetentingas fizinis asmuo.

Visais atvejais, išskyrus išimtines aplinkybes, kiekviename etape (projektavimo ir statybos) turėtų būti po vieną koordinatorių. Jeigu reikia, jiems gali talkinti kiti ekspertai.

Jeigu kiekvienam iš etapų paskirtas daugiau nei vienas koordinatorius, reikėtų imtis priemonių užtikrinti, kad jie tinkamai dirbtų kartu.

Pavyzdžiai

Jeigu projektas nedidelis (pvz., namo vieno aukšto priestato statyba), tai statybos metodas paprastas, rizika nedidelė, tai gali būti, kad gebėjimų, pakankamai laiko ir kitų išteklių koordinatoriaus pareigoms atlikti turės fizinis asmuo.

Jeigu manoma, kad projektas bus sudėtingesnis ir rizikos mastas didesnis, gali būti, kad fizinis asmuo, dirbdamas vienas, neturės gebėjimų ir išteklių, kad galėtų tinkamai atlikti koordinatoriaus pareigas. Tokiu atveju būtų tikslinga, kad šias pareigas atliktų atitinkamų specialistų paslaugas teikianti įmonė ar bendrovė (t.y. juridinis asmuo).

Geroji patirtis

Vertinant saugos ir sveikatos koordinatorių gebėjimus, reikėtų atsižvelgti į tai, kad jie:

- turėtų reikalingų žinių, kad galėtų veikti kaip koordinatorius;
- turėtų įrodomų įgūdžių ir patirties, įgytų įgyvendinant panašaus pobūdžio projektus;
- turėtų pakankamai žinių apie projektavimo ir statybos darbą bei apie darbuotojų saugos ir sveikatos klausimus, kurie yra būdingi numatomam projektui atsižvelgiant į jo dydį ir sudėtingumą;

- galėtų įtikinti užsakovą, kad jie turi išteklių, kad galėtų sėkmingai valdyti projekto riziką darbuotojų profesinei saugai ir sveikatai.

Vertinant juridinio asmens gebėjimus, būtina atsižvelgti ir į organizacijos, ir į žmonių, kuriuos ji siūlo panaudoti aptariamame projekte, gebėjimus.

Vertinant kitus projekto dalyvius, taikomi tokie pat išsamūs gebėjimų ir išteklių klausimai.

Pavyzdys

Kai projektuojamas ar statomas daugiabutis gyvenamasis pastatas, minėtus kriterijus iš esmės gali atitikti šie juridiniai ar fiziniai asmenys:

- architektas, inžinierius statybininkas ar kitas statybos specialistas kaip saugos ir sveikatos koordinatorius projekto parengiamuoju laikotarpiu, t. y. asmuo, turintis kvalifikaciją, patirtį ir įgūdžius panašaus tipo ir dydžio objektų projektavimui valdyti, jeigu jis yra pakankamai kompetentingas saugos ir sveikatos klausimais;
- kvalifikuotas ir patyręs statybos valdymo specialistas arba civilinės inžinerijos (konstrukcinės inžinerijos) specialistas ar kitas patyręs statybos specialistas kaip saugos ir sveikatos koordinatorius statybos laikotarpiu, t. y. asmuo, turintis kvalifikaciją, patirtį ir įgūdžius panašaus tipo ir dydžio objektų statybai valdyti, jeigu jis yra pakankamai kompetentingas saugos ir sveikatos klausimais.

Ar kiti projekto dalyviai gali veikti kaip saugos ir sveikatos koordinatoriai?

Užsakovai, projekto vadovai ar kiti projekto dalyviai taip pat gali pasiūlyti savo atstovą(us) veikti kaip saugos ir sveikatos koordinatoriai, jeigu tik turi reikiamą kvalifikaciją, būtinų gebėjimų ir išteklių. Be to, abiejų saugos ir sveikatos koordinatorių (projektavimo ir statybos laikotarpiu) funkcijas gali vykdyti tas pats asmuo, jeigu jis turi reikalingų gebėjimų ir išteklių. Jeigu asmuo (juridinis ar fizinis) skiriamas atlikti daugiau nei vieną funkciją, reikėtų užtikrinti, kad abi funkcijos būtų atliekamos nekenkiant kitiems projekto dalyviams ir darbuotojų saugai bei sveikatai.

Geroji patirtis

Užtikrinti, kad koordinatoriai galėtų veikti neįsiveldami į jokių interesų konfliktą su kitais to paties projekto dalyviais.

Kada saugos ir sveikatos koordinatoriai (projektavimo) turėtų būti paskirti?

Saugos ir sveikatos koordinatoriai projekto parengiamuoju laikotarpiu turėtų būti paskirti iš anksto, kad galėtų teikti savo užsakovams rekomendacijas nuo projekto įgyvendinimo pradžios. Tokiems koordinatoriams reikia dalyvauti projekte tol, kol bus užbaigti visi parengiamieji darbai projektui statybvietėje pradėti (įskaitant saugos ir sveikatos priemonių planų parengimą ir pirmuosius etapus rengiant (tikslinant) saugos ir sveikatos dokumentų bylas) ir taip pat bus užbaigti visi projektavimo darbai. Saugos ir sveikatos koordinatoriai projektavimo metu turėtų pradėti dalyvauti projekte kuo anksčiau, kai tik galės įnešti svarbų indėlį į projektą, atsižvelgiant į funkcijas, kurias jie turi atlikti, ir jų dalyvavimo prieš prasidedant statybos darbams statybvietėje pranašumus. Juos gali būti verta paskirti prieš įtraukiant į projektą kokius nors rangovus, kad jie galėtų pateikti savo užsakovams rekomendacijas (saugos ir sveikatos aspektu) dėl tokių pasirinkimų. Tokie koordinatoriai dažnai turi išsamių žinių apie statybas, kurios gali būti ypač naudingos projektuotojams, ir ankstyvas jų paskyrimas gali būti naudingas, ypač sudėtingų ir su didele rizika susijusių projektų atveju.

Geroji patirtis

Įtraukti saugos ir sveikatos koordinatorių projekto vykdymo laikotarpiu į projektavimo darbus iš anksto, kad jis galėtų nuosekliai dirbti projekto parengiamuoju laikotarpiu.

Pasirūpinti glaudžia koordinatorių sąveika lygiagrečiai atliekamų darbų laikotarpiais, kai dviejų koordinatorių (projektavimo ir statybos) pareigas projekte atlieka skirtingi žmonės ar organizacijos.

Užtikrinti, kad vienas koordinatorius sklandžiai perduotų kitam visą svarbią su projektu susijusią informaciją.

Statinio projektavimo saugos ir sveikatos koordinatorių funkcijos projekto parengiamuoju laikotarpiu

Pagrindinės saugos ir sveikatos koordinatorių projekto parengiamuoju laikotarpiu funkcijos yra šios:

- užtikrinti, kad šiame etape būtų taikomi bendrieji prevencijos principai;
- parengti arba pavesti parengti saugos ir sveikatos priemonių planus;
- imtis pirmųjų žingsnių rengiant ar tikslinant saugos ir sveikatos dokumentų bylą.

Statinio projektavimo saugos ir sveikatos koordinatorius privalo gebėti:

- parengti pagal statinio statybos projektą dokumentų, kuriuose nustatyti darbuotojų saugos ir sveikatos norminių teisės aktų reikalavimai, sąvadą, kuriuo privaloma vadovautis atliekant darbus statybvietėje;
- parengti statybvietės saugos ir sveikatos darbe priemonių planą;
- planuoti dviejų ar daugiau rangovų (įskaitant ir vienas kitą keičiančius) darbdavių ir savarankiškų darbuotojų bendradarbiavimą toje pačioje statybvietėje, vykdant nelaimingų atsitikimų prevenciją ir profesinių ligų prevenciją;
- analizuoti įvykusių nelaimingų atsitikimų ar avarijų aplinkybes bei priežastis ir numatyti prevencines priemones jiems išvengti.

Bendrųjų prevencijos principų taikymo užtikrinimas

Šios funkcijos vykdymo būdas priklausys nuo konkretaus projekto ir pavojų bei rizikos, kuri gali kilti. Koordinatoriams reikės bendradarbiauti su užsakovais, projekto vadovais, projektuotojais ir asmenimis, atliekančiais parengiamuosius darbus statybos darbams statybvietėje pradėti.

Pagrindinis šios funkcijos aspektas – dėmesio telkimas į koordinavimą. Tam reikia panaudoti įvairių projekto dalyvių sąveiką, kad konkrečiomis aplinkybėmis būtų rastas geriausias sprendimas dėl profesinės saugos ir sveikatos visų paskesnių statybos darbų laikotarpiu.

Dėmesys pavojams ir rizikai, kuriuos projektas kelia profesinei saugai ir sveikatai, ir priemonės, kuriomis projekto grupė, dirbdama drauge, gali geriausiai į juos atsižvelgti, pateisins įdėtas pastangas.

Geroji patirtis

Mažiausių nedidelę riziką keliančių projektų atveju gali pakakti tik projekto dalyvių susitikimų ir diskusijų.

Didelių ir sudėtingų projektų atveju reikėtų taikyti labiau struktūrinį požiūrį, kad būtų galima užtikrinti pavojų ir rizikos nustatymą ir jų pašalinimą ar sumažinimą iki priimtino lygio.

Koordinatoriams iš pat pradžių tikslinga susitarti dėl požiūrio, kurį jie ketina taikyti kitiems projekto dalyviams.

Glaudus ryšys su projekto vykdymo etapo koordinatoriumi paprastai yra būtinas.

Saugos ir sveikatos priemonių planų rengimas

Projekto rengimo etapo metu paskirtų koordinatorių pareiga yraparengti arba pavesti parengti darbuotojų saugos ir sveikatos reikalavimus statybvietei, kurie būtų nustatyti statinio techniniame projekte, ir konkrečias priemones, užtikrinančias darbuotojų saugą ir sveikatą statinio statybos metu, kurios būtų nustatytos statybos darbų technologijos projekte. Rengiant šiuos projektus, turi būti atsižvelgiama ir į statybvietėje vykdomą gamybinę veiklą bei numatomos specialios nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų prevencijos priemonės, taikomas dirbant Nuostatų 2 priedenurodytus darbus, tai yra:

1. Darbai, keliantys darbuotojams užgriuvimo, nugrimzdimo arba kritimo pavojų, kurių rizika padidėja dėl statybos pobūdžio, darbo metodų arba aplinkos sąlygų darbo vietoje arba statybvietėje.

2. Darbai, kurie dėl naudojamų cheminių ir biologinių medžiagų kelia darbuotojų saugai ir sveikatai darbe ypatingą pavojų arba kuriuos dirbant teisės aktuose nustatyti privalomi sveikatos tikrinimai.

3. Darbai su jonizuojančiosios spinduliuotės šaltiniais, kai būtina nustatyti kontroliuojamą ir prižiūrimą teritoriją.
4. Darbai arti aukštos įtampos tinklų (laidų).
5. Darbai, kuriuos vykdant yra pavojus nuskepti.
6. Šulinių ir tunelių statyba, požeminiai žemės darbai.
7. Darbai po vandeniu naudojant naro reikmenis.
8. Darbai kesonuose ir darbai baro kamerose.
9. Darbai naudojant sprogiąsias medžiagas.
10. Surenkamųjų sunkių elementų montavimas ir išardymas.

Saugos ir sveikatos priemonių planų rengimas turėtų būti laikomas nuolatiniu procesu; juos reikia tikslinti ir projekto parengiamajame, ir vykdymo (statybos) etapuose.

Svarbiausia tai, kad planuose turėtų būti išdėstytos reikalavimai ir sprendimai, kurie bus taikomi atliekant statybos darbus, kad užtikrinti profesinę saugą ir sveikatą. Planuose reikia atsižvelgti į bet kokią kitą statybos darbų vietoje vykdomą gamybinę veiklą, jeigu gali būti daromas poveikis saugai ir sveikatai arba atliekant statybos darbus, arba vykdant kitą gamybinę veiklą.

Planuose turi būti nustatytos specialios priemonės, kurių reikės imtis statybos procese, kad būtų atsižvelgiama į kylančią riziką darbuotojų saugai ir sveikatai, kai turi būti vykdoma dešimties aukščiau nurodytų rūšių darbinė veikla.

Geroji patirtis

Remiantis geraja patirtimi, rengiant planus reikėtų konsultuotis su kitomis statybos procese dalyvaujančiomis ir suinteresuotosiomis šalimis.

Saugos ir sveikatos koordinatoriai visuose projekto vykdymo etapuose turėtų peržiūrėti ir tikslinti saugos ir sveikatos priemonių planus. Gali būti pateikiama papildomų rekomendacijų dėl saugos ir sveikatos priemonių planų.

Saugos ir sveikatos dokumentų byla

Projekto rengimo etapo metu paskirtieji koordinatoriai pagal statinio projektą turi parengti reikiamų darbuotojų saugos ir sveikatos norminių teisės aktų ir dokumentų aplanką (bylą). Šiame aplanke esančiais darbuotojų saugos ir sveikatos norminiais teisės aktais ir dokumentais privaloma vadovautis vykdant bet kuriuos statybos darbus (statinio statybos, statinio rekonstrukcijos, remonto ir kitus darbus).

Geroji patirtis

Jeigu tokių dokumentų byla jau yra, esant poreikiui, siūloma tą bylą išplėsti ir patikslinti, užuot rengiant naują.

Dokumentuose turėtų būti pateikta informacija, kuri yra svarbi ir bus naudinga kitiems asmenims, kurie per visą projekto vykdymo laiką, net ir užbaigus pagrindinius statybos darbus, atliks paskesnius statybos darbus.

Tikimasi, kad vadovaujamą vaidmenį atliks koordinatoriai, o kiti asmenys, dalyvaujantys projekto parengiamuosiuose etapuose, bendradarbiaus ir teiks jiems informaciją.

Dokumentai perduodami projekto vykdymo etapo (statinio statybos) koordinatoriams, kad šie juos vykdytų ir užbaigtų.

Pagrindinės saugos ir sveikatos koordinatorių funkcijos projekto vykdymo (statybos) laikotarpiu

Statinio statybos saugos ir sveikatos darbe koordinatorius:

- koordinuoja reikalavimų, nustatytų statinio techniniame projekte bei statybos darbų technologijos projekte bei kitų priemonių, susijusių su nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų prevencija, įgyvendinimą statybvietėje ir statinio statybos metu:

- sprendžia techninius ir (arba) organizacinius klausimus, ypač statybvietėje atliekant skirtingus darbus (darbų etapus) vienu metu arba vieną po kito;
- įvertina darbų (darbų etapų) atlikimo trukmę, kad ji nekeltų pavojaus darbuotojų saugai ir sveikatai;
- koordinuoja darbdavių ir, jei reikia, savarankiškai dirbančių asmenų veiklą, kad jie vykdytų šių savo pareigas ir statinio techniniame projekte bei statybos darbų technologijos projekte numatytas priemones;
- koordinuoja bendrųjų prevencijos principų įgyvendinimą įvairiuose projekto vykdymo etapuose;
- atsižvelgdamas į darbų eigą ir atsiradusius pakitimus, koreguoja darbuotojų saugos ir sveikatos priemones, nustatytas statybos darbų technologijos projekte bei saugos ir sveikatos dokumentų bylą, tikslina saugos ir sveikatos priemonių planus;
- organizuoja darbdavių, įskaitant ir vienas kitą keičiančius toje pačioje statybvietėje, bendradarbiavimą, keitimąsi informacija apie įgyvendinamas prevencijos priemones ir jų veiklos koordinavimą, vykdamas nelaimingų atsitikimų ir profesinių ligų prevenciją, taip pat organizuojadardavių ir savarankiškai dirbančių asmenų bendradarbiavimą.

Bendrųjų prevencijos principų įgyvendinimo koordinavimas

Išankstinis planavimas yra būtinas norint saugiai vykdyti ir užbaigti statybos darbus. Visuose projekto vykdymo etapuose koordinatoriai turi atlikti pagrindinį vaidmenį, neatsižvelgiant į tai, ar įvairių asmenų atliekami statybos darbai turi būti atliekami tuo pat metu, ar vienas po kito. Koordinatoriai turi koordinuoti saugos, taip pat bendrųjų prevencijos principų įgyvendinimą. Jie turi daryti tai projekto vykdymo etape, kai:

- priimami sprendimai dėl statybos darbų organizavimo;
- priimami sprendimai techniniais klausimais ir
- sprendžiama, kiek laiko reikia statybos darbų etapams ir visiems darbams užbaigti.

Nuostatuose nenumatyta, kad koordinatoriai koordinuotų ar planuotų statybos darbus kitais tikslais, pvz., dėl bendros pažangos atliekant darbus (nors pagal Nuostatus jiems ir nedraudžiama atlikti kitų funkcijų, dėl kurių gali susitarti šalys, jeigu tokie papildomi išipareigojimai nekelia pavojaus jų gebėjimams veiksmingai veikti kaip koordinatoriams). Pagal Nuostatus jų funkcijos konkrečiai susijusios su saugos užtikrinimu, todėl atliekant papildomą funkciją turi būti atsižvelgiama į saugos ir į bendruosius prevencijos principus ir tamvisų statybos darbų etapų metu privalo būti numatyta pakankamai laiko. Tam reikalingi glaudūs koordinatorių ir asmenų, kurie planuoja statybos darbus ir jiems vadovauja, ryšiai ir geri tarpusavio darbo santykiai.

Koordinatoriai turi skirti ypatingą dėmesį sprendimų priėmimui, kai sprendimais daromas poveikis tam, kaip statybos darbai bus organizuoti, ir kai priimami sprendimai techniniais klausimais.

Koordinatoriams gali reikėti bendradarbiauti su statybos proceso dalyviais, kurie projekto vykdymo etape priima platesnius sprendimus (kaip antai užsakovai, projekto vadovai ir kiti), pvz., kiek laiko bus skirta statybos darbams užbaigti, ar sprendžia valdymo bei techninius klausimus, kurie daro poveikį bendriesiems prevencijos principams ir saugai.

Geroji patirtis

Ankstyvajame etape susitarti su projekto vadovais, darbdaviais ir savarankiškai dirbančiais asmenimis, kaip koordinatorių su jais bendradarbiaus, kad atliktų koordinatorių funkcijas.

Pasirūpinti, kad darbo grafikuose ir planuose būtų numatyta pakankamai laiko, kad būtų įmanoma saugiai atlikti darbus.

Dalyvauti planavimo veikloje siekiant užtikrinti, kad nebūtų imtasi nesuderinamos veiklos.

Bendradarbiauti su projekto parengiamojo etapo koordinatorių, kai jie rengia saugos ir sveikatos priemonių planą, ypač jeigu jie priima sprendimus dėl laiko, kurį reikėtų numatyti projektui (ir bet kuriems jo etapams) įgyvendinti.

Projekto vykdymo etape bendradarbiauti su kitais projekto dalyviais, įskaitant projektuotojus, jeigu jie gali prisidėti šalinant pavojus ir mažinant riziką.

Koordinavimas, kaip darbdaviai ir savarankiškai dirbantys asmenys užtikrina darbuotojų saugą

Projekto vykdymo etapo (statybos) metu paskirtų koordinatorių pareiga yra koordinuoti darbdavių (t. y. rangovų, subrangovų) ir savarankiškai dirbančių asmenų veiklą, kad jie vykdytų statinio techniniame projekte bei statybos darbų technologijos projekte numatytas priemones, vadovaudamiesi Lietuvos Respublikos darbuotojų saugos ir sveikatos įstatyme ir kituose darbuotojų saugos ir sveikatos norminiuose teisės aktuose nustatytais reikalavimais.

Koordinatoriai turi imtis priemonių, kad užtikrintų, jog minėti asmenys nuosekliai juos taikytų. Pagal Lietuvos Respublikos darbuotojų saugos ir sveikatos įstatymą darbdaviai ir savarankiškai dirbantys asmenys įpareigojami:

- imtis priemonių, siekiant užtikrinti darbuotojų saugą ir sveikatą, užkirsti kelią rizikai ir teikti informaciją, pasirūpinti darbuotojų mokymu, organizavimu ir priemonėmis šiems tikslams pasiekti, įskaitant būtinybę pakoreguoti priemones atsižvelgiant į besikeičiančias aplinkybes ir siekiant gerinti esamą padėtį;
- atlikti profesinės rizikos vertinimą ir įgyvendinti prevencines priemones, užtikrinančias darbuotojų, patalpų bei darbo vietų įrengimo statybvietėse reikalavimus visų rūšių veikloje ir visais valdymo lygmenimis;
- atsižvelgti į darbuotojų saugos ir sveikatos galimybes;
- konsultuotis su darbuotojais, kai diegiamos naujos technologijos;
- duoti darbuotojams atitinkamus nurodymus prieš jiems įeinant į pavojingas zonas, kuriose kyla didelis pavojus;
- užtikrinti darbų arba darbų etapų normalią trukmę ir eiliškumą, numatytus statybos darbų technologijos projektuose, darbų ar jų etapų trukmės koregavimą, atsižvelgdamas į darbų eigą;
- saugos ir sveikatos tikslais bendradarbiauti ir keistis informacija su kitais toje pat darbo vietoje dirbančiais rangovais;
- atsižvelgti į statinio statybos saugos ir sveikatos darbe koordinatoriaus (koordinatorių) nurodymus dėl darbuotojų saugos ir sveikatos apsaugos.

Pagrindinė koordinatorių funkcija yra prižiūrėti, kaip įgyvendinami ir vykdomi šie įpareigojimai.

Geroji patirtis

Koordinatoriams iš pat pradžių reikia susitarti su kitais projekto dalyviais, kaip jie atliks šią koordinavimo funkciją.

Susitarti dėl metodų, kurie bus veiksmingi konkrečiame projekte.

Susitarti dėl bendro požiūrio ir veiksmų, kuriais būtų siekiama užtikrinti saugą ir sveikatą ir taip užtikrinti darbuotojų saugą ir sveikatą.

Projekto vykdymo etapo (statybos) metu paskirtas koordinatorius, atsižvelgdamas į darbų eigą ir atsiradusius pakitimus, koreguoja darbuotojų saugos ir sveikatos priemones, nustatytas statybos darbų technologijos projekte. Koordinatoriai taip pat turi koordinuoti, kaip darbdaviai ir savarankiškai dirbantys asmenys įgyvendina projekto saugos ir sveikatos priemonių planą, kad užtikrintų, jog jie jį laikytųsi.

Geroji patirtis:

Koordinatoriams būtina pasirūpinti, kad darbdaviai ir savarankiškai dirbantys asmenys galėtų ir turėtų galimybių pateikti pastabas bei pasiūlymus dėl projekto parengiamojo etapo koordinatoriaus parengto saugos ir sveikatos priemonių plano.

Koordinatoriams reikia organizuoti pradinius susitikimus prieš konkrečių statybos darbų (etapų) vykdymo pradžią. Turėtų būti pakviesti visi darbdaviai, o panašius susitikimus reikėtų rengti per visą darbų vykdymo laikotarpį, ypač tais atvejais, kai statybvietėje keičiasi ar atsiranda nauji rangovai.

Koordinatoriai turėtų reguliariai sušaukti pasitarimus saugos klausimais, kuriuose dalyvautų ir darbdaviai, ir darbuotojų atstovai bei savarankiškai dirbantys asmenys.

Koordinatoriai turėtų atlikti reguliarias apžvalgas, kuriose dalyvautų darbdaviai ir savarankiškai dirbantys asmenys ir kuriose būtų pateikiama informacija apie saugos ir sveikatos priemonių planų laikymąsi.

Koordinatoriai ypatingą dėmesį turi skirti su didele rizika susijusiai veiklai.

Koordinatoriams būtina prie planų įgyvendinimo prisidėti iš esmės (ne formaliai).

Projekto vykdymo etapo (statybos) metu paskirtas koordinatorius organizuoja toje pačioje statybvietėje esančių darbdavių bendradarbiavimą, keitimąsi informacija apie įgyvendinamas prevencijos priemones ir jų veiklos koordinavimą, vykdamas nelaimingų atsitikimų ir profesinių ligų prevenciją.

Lietuvos Respublikos darbuotojų saugos ir sveikatos įstatymo 30 straipsnyje reikalaujama, kad darbdaviai, kurie dirba toje pat darbo vietoje, saugos ir sveikatos tikslais bendradarbiautų ir koordinuotų savo veiklą bei keistųsi informacija su kitais darbdaviais, kurie dirba toje pat darbo vietoje. Šios nuostatos taikymo sritis Nuostatuose išplėsta, kad tokie pat įpareigojimai savarankiškai dirbantiems asmenims būtų taikomi taip pat, kaip taikomi darbdaviams.

Projekto vykdymo etapo (statybos) metu paskirtas koordinatorius kontroliuoja statybvietėje nustatytą darbo tvarkos taisyklių laikymąsi.

Tikrinti, ar tinkamai laikomasi darbo tvarkos taisyklių, nėra tiesioginė koordinatoriaus funkcija, bet jis privalo užtikrinti, kad tokie tikrinimai būtų atliekami. Nors mažesnėse paprastesnėse statybvietėse tai nėra labai aktualu, bet didėjant projektų dydžiui ir jų sudėtingumui, tai yra svarbu.

Iš pradžių dėmesį reikėtų telkti į priemonių, kurios bus nustatytos, koordinavimą, po to prižiūrėti, kad tos priemonės būtų taikomos ir būtų veiksmingos. Koordinatoriai turėtų stebėti kaip rengiamos darbo tvarkos taisyklės, kas vyksta statybvietėje, kai tos darbo tvarkos taisyklės pradedamos taikyti, bet tai nereiškia, kad jie yra tiesiogiai už tai atsakingi. Koordinatorius kontroliuoja statybvietėje nustatytą darbo tvarkos taisyklių laikymąsi, tai yra – imasi priemonių, kad statybvietėje būtų tik tie asmenys, kurie turi tokią teisę. Praktinis įgyvendinimas (pvz., ribojančių tvorų įrengimas, leidimų išdavimas ir apsauga statybvietėje) paprastai bus pavestas rangovui. Koordinatoriaus vaidmuo tokiu atveju yra tikrinti, kad rangovas tinkamai vykdytų tą funkciją.

Geroji patirtis

Jeigu darbo tvarkos taisyklėse nėra nuorodų dėl asmenų patekimo į statybvietę, koordinatoriai kartu su užsakovais gali nustatyti, kam yra leidžiama įeiti į statybvietę.

Koordinatoriams privalu stebėti, kad būtų imamasi sutartų atsargumo priemonių, kad pašaliniai asmenys negalėtų patekti į statybvietę.

Projekto vykdymo etapo (statybos) metu paskirtas koordinatorius, atsižvelgdamas į darbų eigą ir atsiradusius pakitimus, koreguoja darbuotojų saugos ir sveikatos priemones, nustatytas statybos darbų technologijos projekte.

Koordinatoriai turėtų užtikrinti, kad saugos ir sveikatos priemonių planai būtų reguliariai peržiūrimi, atsižvelgiant į atsiradusius projekto pakitimus, jų pobūdį ir mastą bei galimą riziką saugai ir sveikatai.

Persvarstymas paprastai gali būti atliekamas, kai projektui pasitelkiami kiti rangovai, atliekantys su didele rizika susijusius darbus arba kai to gali reikėti atsižvelgiant į konkrečių statybos etapų vykdymo eigą, ir kiekvieną kartą, kai yra akivaizdu, kad įgyvendinant planą nebus pasiektas numatytas tikslas.

Kad dėl plano pakeitimų, kuriais siekiama patenkinti vieno darbdavio reikalavimus, per neapsižiūrėjimą nebūtų pakenkta kito darbdavio darbuotojų saugai ir sveikatai, reikėtų konsultuotis su visais projekto dalyviais.

Atlikus planų patikslinimus, reikėtų atkreipti į juos darbdavių ir savarankiškai dirbančių asmenų, kuriems tie patikslinimai gali daryti poveikį, dėmesį.

Geroji patirtis

Koordinatoriams privalu pasirūpinti, kad darbdaviai ir savarankiškai dirbantys asmenys turėtų galimybių daryti poveikį plano patikslinimams, reguliariai iškeliant saugos klausimus pasitarimuose ir organizuojant įvairius susitikimus, kai į projektą įtraukiami nauji rangovai.